

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 114/2021-54

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek 1) [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 2) [REDACTED], [REDACTED], zastúpených hbr advokáti s. r. o., Štefánikova 15, Bratislava, postupom Okresného súdu Čadca v konaní sp. zn. 6C/648/2001 a jeho uznesením č. k. 6C/648/2001-1082 z 30. augusta 2019 takto

rozhodol:

1. Uznesením Okresného súdu Čadca č. k. 6C/648/2001-1082 z 30. augusta 2019 **boli porušené** základné práva sťažovateľiek vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Čadca č. k. 6C/648/2001-1082 z 30. augusta 2019 **zrušuje a vec vracia** Okresnému súdu Čadca na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Čadca **je povinný** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **645,96 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 8. januára 2020 domáhajú vyslovenia porušenia základných práv vlastniť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6

ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu a jeho uznesením o výške náhrady trov konania. Okrem toho žiadajú zrušenie uznesenia s vrátením veci okresnému súdu a finančné zadost'učinenie každej po 5 000 eur.

II.

2. Žalobkyňa, na miesto ktorej v roku 2003 vstúpili jej dedičia, sa proti sťažovateľkám v civilnom spore domáhala žalobou z decembra 2001 určenia neplatnosti darovacích zmlúv k nehnuteľnostiam, ktoré sťažovateľkám daroval ich otec, ktorý bol žalovaným spolu so sťažovateľkami. Žalobkyňa tvrdila, že darovacie zmluvy sú neplatné, keďže nehnuteľnosti patria jej. Konanie bolo zdĺhavé, pričom vo veci naposledy rozhodoval v dovolacom konaní najvyšší súd, ktorý uznesením z 29. marca 2016 vyhovel dovolaniu sťažovateľiek, zrušil rozhodnutie krajského súdu, ktorým bolo vyhovené žalobe, s tým, že v odôvodnení vyjadril počudovanie nad neefektívnym postupom krajského súdu, ktorý namiesto potvrdenia prvého a správneho zamietajúceho rozsudku okresného súdu v konaní postupoval tak, že päťkrát zrušil zamietajúce rozsudky okresného súdu. Sťažovateľky v priebehu konania od darovacích zmlúv odstúpili, na čo žalobcovia reagovali späťvzatím žaloby. Hoci sťažovateľky so zastavením konania nesúhlasili, krajský súd uznesením z 31. júla 2017 konanie o žalobe zastavil a žalobcom priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

3. Okresný súd uznesením vyššieho súdneho úradníka z 31. mája 2018 rozhodol tak, že sťažovateľkám a ďalšiemu žalovanému spoločne a nerozdielne uložil povinnosť nahradiť žalobcom trovy právneho zastúpenia 4 662,52 eur. Proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania podali žalobcovia sťažnosť, ktorej okresný súd vyhovel a zmenil uznesenie vyššieho súdneho úradníka tak, že náhradu trov právneho zastúpenia zvýšil na 45 519,55 eur, čo odôvodnil tak, že pokiaľ je vec, právo alebo plnenie, ktoré je predmetom súdneho sporu, oceníteľné peniazmi, potom sa táto suma považuje za základ pre tarifnú odmenu advokáta, a to aj vo veciach určenia vlastníckeho práva, pričom sa vylučuje použitie ustanovenie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

III.

4. Podľa sťažovateľiek k porušeniu ich základných práv došlo nesprávnym priznaním náhrady trov a nesprávnym určením ich výšky. Sťažovateľky nesúhlasia s priznaním trov právneho zastúpenia žalobcom, keďže nezavinili zastavenie konania a so späťvzatím žaloby nesúhlasili. Podľa sťažovateľiek na žalobe bol od začiatku nedostatok naliehavého právneho záujmu a žaloba bola nedôvodná, a preto žalobcom nemala byť vôbec priznaná náhrada trov. Čo sa týka druhej stránky ich argumentácie, zdôrazňujú, že v ich prípade nešlo o konanie, ktoré by sa týkalo určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ale určenia absolútnej neplatnosti darovacej zmluvy, ktoré by na žalobcov nemalo žiaden vplyv, keďže v jeho dôsledku by sa nestali vlastníckymi nehnuteľnosti. Preto nešlo o žalobu o určenie vlastníckeho práva, ktorej predmet by bol oceníteľný peniazmi, ale o spor, pri ktorom nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch. Náhrada trov právneho zastúpenia teda mala byť vyčíslená podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, podľa ktorého základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina výpočtového základu, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

5. Okresný súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril tak, že pri výpočte náhrady trov konania postupoval správne, keď dospel k záveru, že predmet sporu je oceníteľný peniazmi, pričom poukázal na určenie hodnoty znaleckým posudkom a to, že aj advokát sťažovateľiek si náhradu trov vyčíslil z hodnoty predmetu sporu.

6. Sťažovateľky k tomu uviedli, že okresný súd neuviedol žiadne nové skutočnosti, ktoré by odôvodňovali, prečo bolo o výške náhrady trov konania rozhodnuté tak, ako je uvedené v napadnutom rozhodnutí. Takisto uviedli, že okresný súd neuviedol žiadne argumenty, ktoré by vyvrátili právny názor prezentovaný sťažovateľkami. Informáciu o tom, že si ich advokát uplatňoval trovy konania z hodnoty nehnuteľnosti, nepovažujú za relevantnú, pretože je úlohou súdu posúdiť advokátom uplatnený nárok na trovy právneho zastúpenia.

IV.

7. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neutržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje jeho zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémnemu zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). Rozhodovanie o náhrade trov konania je zároveň integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom, porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997, Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska).

8. Prvý argument sťažovateľiek vychádza z nesprávnosti rozhodnutia všeobecného súdu o základe nároku na náhradu trov konania. O tom však bolo rozhodnuté uznesením krajského súdu z 31. júla 2017, proti ktorému ústavná sťažnosť v návrhu výroku nálezu ústavného súdu nesmeruje. Preto správnosť tohto rozhodnutia všeobecného súdu ani nemôže byť predmetom posúdenia tejto ústavnej sťažnosti, ktorej rozsah je určený tým, že sťažovateľky napádajú len postup okresného súdu a jeho rozhodnutie o výške náhrady trov. Prieskum záverov rozhodnutia krajského súdu by bol nad rozsah ústavnej sťažnosti, a preto v rozpore s § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). K tomu treba uviesť, že sťažovateľky ústavnou sťažnosťou napadli aj uznesenie krajského súdu z 31. júla 2017, no ich ústavná sťažnosť bola odmietnutá (II. ÚS 157/2018).

9. Druhá časť argumentácie vychádza z rozdielu medzi oceníteľným (§ 10 ods. 2 vyhlášky) a neoceníteľným (§ 11 ods. 1 vyhlášky) predmetom konania, ktorý je rozhodný pre určenie základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta. Pri aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky má rozhodujúci význam najmä v ňom uvedené slovné spojenie, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch. Vyjadriť hodnotu predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, teda s tým, aké účinky má pre strany sporu rozhodnutie súdu vo veci

(II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020). Pri určovacích sporoch je potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých výsledkom je rozsudok, ktorý deklaruje vlastníctvo peniazmi oceneľnej veci, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala hodnota veci. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých výsledkom nie je deklarácia vlastníctva, ale určenie iného právneho vzťahu. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo zakladá použitie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (I. ÚS 58/2021).

10. Predmetom konania bolo určenie neplatnosti darovacích zmlúv. Práve vzhľadom na predmet sporu, ktorým nebolo rozhodovanie o vlastníckom práve, nie je možné určiť hodnotu predmetu sporu. Určenie, že darovacie zmluvy sú neplatné, nie je deklaráciou vlastníckeho práva žalobcov. Preto nemožno pri určovaní tarifnej odmeny za poskytnuté právne služby vychádzať z hodnoty predmetu sporu. Žaloba nesmerovala k priznaniu práva s vyjadriteľnou hodnotou a účelom právnej služby nebolo dosiahnutie vlastníckeho práva. Preto s ohľadom na predmet sporu zjavne správne bolo určenie základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, nie podľa § 10 ods. 2 vyhlášky, pretože hodnotu určovaného práva objektívne nie je možné stanoviť. Okresný súd v napadnutom uznesení aplikoval nesprávnu právnu normu, čím poprel podstatu a účel na posudzovanú vec sa vzťahujúcich ustanovení vyhlášky, v dôsledku čoho došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Nesprávna aplikácia právnych noriem pri určovaní výšky náhrady trov konania mala za následok neprijateľný zásah do majetkovej sféry sťažovateľiek. Dôsledkom napadnutého uznesenia je stav, že sťažovateľky sú zaviazané uhradiť žalobcom neprimerané trovy konania. Preto napadnutým uznesením došlo aj k porušeniu ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

12. Pre dosiahnutie nápravy je nevyhnutné zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci okresnému súdu podľa čl. 127 ústavy s tým, že okresný súd je podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

13. Sťažovateľka z rovnakých skutočností, ktoré spočívali v nesprávnosti napadnutého rozhodnutia okresného súdu, vyvodila aj porušenie svojho bližšie nešpecifikovaného základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Nesprávnosť napadnutého rozhodnutia nie je v žiadnom vzťahu k základným právam podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nebolo vyhovené. Okrem toho je zrejmé, že hlavná príčina všetkých ostatných negatívnych javov v namietanom konaní nespočívala v postupe okresného súdu, ale v celkom nesprávnom postupe krajského súdu, ktorý namietaný nebol.

14. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každej po 5 000 eur, čo odôvodnili ich dlhotrvajúcou právnou neistotou, poukazujúc na samotnú dĺžku konania a takisto na dĺžku rozhodovania o náhrade trov konania, teda zo skutočností, pre ktoré nebolo vyslovené porušenie ich základných práv. Preto ich návrhu v tejto časti nebolo vyhovené.

V.

15. Zistené porušenie základných práv sťažovateľiek odôvodňuje to, aby im okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavom súde nahradil trovy konania, ktoré im vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady 645,96 eur bola určená podľa vyhlášky. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku 2019 je 163,33 eur a v roku 2021 je 181,17 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľkám náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 163,33 eur) a za jeden úkon v roku 2021 (vyjadrenie na základe výzvy súdu 1 x 181,17 eur), čo spolu s režijným paušálom (2 x 9,80 eur a 1 x 10,87 eur) predstavuje 538,30 eur, k čomu treba podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítať daň z pridanej hodnoty 107,66 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júla 2021

Robert Šorl
predseda senátu